

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25 Rīga LV 1010, tālr. 67686768; fax 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2010.gada 17.maijā Nr.1-5/110

Latvijas Republikas Satversmes tiesai
Jura Alunāna ielā 1, Rīgā, LV-1010

Par viedokli lietā Nr.2010-09-01

2010.gada 19.aprīlī Tiesībsarga birojā saņemts Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesneša J.Jelāgina 2010.gada 15.aprīļa lēmums par pieaicināto personu, kurā Latvijas Republikas Tiesībsargs atzīts par pieaicināto personu lietā Nr. 2010-09-01 „Par likuma „Par nodokļiem un nodevām” (1997.gada 4.decembra redakcijā) 30.panta otrās daļas vārdu „ja šie darījumi nav deklarēti šā panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā, - 15 procentu apmērā no šo darījumu kopsummas, ja šajā pantā nav noteikts citādi” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam”, kā arī uzaicināts rakstveidā izteikt viedokli par jautājumiem, kuriem pēc Tiesībsarga ieskata minētajā lietā varētu būt nozīme.

Ievērojot Tiesībsarga likumā noteikto Latvijas Republikas Tiesībsarga kompetenci, sniedzu Jums šādu viedokli lietā Nr.2010-09-01.

Likuma „Par nodokļiem un nodevām” (1997.gada 4.decembra redakcijā) 30.panta pirmā un otrā daļa nosaka:

(1) Juridiskās personas vai ar līgumu saistīta šādu personu grupa, vai šādu personu vai grupas pārstāvji katru mēnesi Ministru kabineta noteiktajā kārtībā deklarē visus mēneša laikā savstarpēji skaidrā naudā veiktos darījumus (neatkarīgi no tā, vai darījums notiek vienā operācijā vai vairākās operācijās), kuru summa pārsniedz 1000 latu. Ja nav deklarēti skaidrā naudā veiktie darījumi, kuru summa pārsniedz 1000 latu, maksājama soda nauda 5 procentu apmērā no šo darījumu kopsummas.

(2) Ja šā panta pirmajā daļā minētie darījumi pārsniedz 3000 latu, maksājama soda nauda 10 procentu apmērā no šo darījumu kopsummas; ja šie darījumi nav deklarēti šā panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā, - 15 procentu apmērā no šo darījumu kopsummas, ja šajā pantā nav noteikts citādi.

Minētais pants nosaka skaidras naudas lietošanas ierobežojumus. Tā pirmā daļā nosaka robežu – 1 000 latu, sākot no kuras attiecīgajiem nodokļu maksātājiem būtu jādeklarē skaidrā naudā veiktie darījumi. Minētā panta pirmajā daļā noteikta arī sankcija par skaidrā naudā veikto darījumu nedeklarēšanu – maksājama soda nauda 5 procentu apmērā no veikto darījumu kopsummas.

Savukārt panta otrajā daļā norādīta augšējā robeža darījumiem skaidrā naudā un sankcija par šīs robežas neievērošanu. Respektīvi, ja skaidrā naudā veiktie darījumi pārsniedz 3 000 latu, par šādu darījumu veikšanu maksājama soda nauda 10 procentu apmērā no darījumu kopsummas. Atsaucē uz 30.panta pirmajā daļā minētajiem darījumiem attiecināma uz panta pirmās daļas pirmajā teikumā norādītajiem skaidrā naudā veiktajiem darījumiem, nevis uz pirmās daļas otrajā teikumā norādīto darījumu nedeklarēšanu.

Savukārt, ja minētie veiktie darījumi (kas pārsniedz 3 000 latu) nav deklarēti Ministru kabineta noteiktajā kārtībā, tad maksājama soda nauda 15 procentu apmērā no veikto darījumu kopsummas. Ar darījumu nedeklarēšanu šī panta kontekstā būtu saprotama gan to nedeklarēšana vispār, gan arī deklarēšanas noteiktās kārtības pārkāpšana.

Līdz ar to 30.panta pirmā un otrā daļa veido loģisku un pakāpenisku atbildības pieaugšanu, par smagākiem pārkāpumiem paredzot bargākus sodus.

Arī Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID), kas ikdienā veic likuma „Par nodokļiem un nodevām” piemērošanu, Tiesībsargam norādīja, ka 30.panta pirmā daļa attiecas un tika piemērota gadījumiem, kad netika ievērota deklarēšanas kārtība – par darījumu nedeklarēšanu vispār, kā arī par deklarācijas termiņa nokavējumu. VID norāda, ka 30.panta pirmās daļas otrais teikums tika piemērots kopsakarā ar pirmajā teikumā norādīto pienākumu deklarēt darījumus Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Attiecībā uz 30.panta otro daļu VID norādīja, ka daļā par noteikto soda naudu 10 procentu apmērā likumdevējs noteicis atbildību par darījumu veikšanu skaidrā naudā, nevis par to nedeklarēšanu. Atbildība šajā gadījumā nodokļu maksātājam tika piemērota par minēto darījumu veikšanas faktu (ja par darījumiem tika iesniegta deklarācija normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā). Savukārt daļā par noteikto soda naudu 15 procentu apmērā paredzēta atbildība par tādu skaidrā naudā veikto darījumu deklarēšanas kārtības neievērošanu, kuru vērtība pārsniedza maksimāli atļauto robežu – 3 000 latu.

Nemot vērā minēto, nevaru piekrist pieteikuma iesniedzēja – Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta – norādītajai likuma „Par nodokļiem un nodevām” 30.panta otrās daļas interpretācijai, saskaņā ar kuru soda nauda 10 procentu apmērā tiek piemērota par skaidras naudas darījumu, kuru kopsumma pārsniedz 3 000 latu, nedeklarēšanu un soda nauda 15 procentu apmērā tiek piemērota par deklarēšanas kārtības neievērošanu skaidras naudas darījumiem, kuru kopsumma pārsniedz 3 000 latu.

No likuma „Par nodokļiem un nodevām” (1997.gada 4.decembra redakcijā) 30.panta teksta neizriet, ka likumdevēja paredzētais sods par deklarēšanas kārtības neievērošanu ir smagāks, nekā sods par skaidras naudas darījumu nedeklarēšanu vispār. Likumdevējs tos bija noteicis vienādā apmērā.

Savukārt principā, saskaņā ar kuru par aizliegta apmēra darījumu neziņošanu paredzēts lielāks sods, nekā par tāda paša apmēra darījumu veikšanu un labprātīgu uzrādīšanu deklarācijās, problēmu nesaskatu.

Līdz ar to uzskatu, ka nav pamata apšaubīt apstrīdētā tiesiskā regulējuma piemērotību vai saprātīgumu.

Papildus vēlos pievērst uzmanību tam, ka ierobežojumi skaidras naudas lietošanai likumā „Par nodokļiem un nodevām” tika noteikti jau kopš tā pirmās redakcijas, kas bija spēkā kopš 1995.gada 1.aprīļa. Sākotnēji likuma „Par nodokļiem

un nodevām” 30.pantā tika nepārprotami norādīti skaidrās naudas ierobežojumi uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) savstarpējos norēķinos. Panta pirmajā daļā tika norādīts, ka norēķini nedrīkst pārsniegt 3 000 latu par vienu darījumu. Panta otrajā daļā bija norādīts, ka visus darījumus, kas pārsniedz 1 000 latu, ik mēnesi ir jādeklarē. Sankcija par šo ierobežojumu neievērošanu bija norādīta 30.panta trešajā daļā.

Arī šobrīd spēkā esošās likuma „Par nodokļiem un nodevām” 30.panta redakcijas pirmajā daļā norādīti skaidras naudas lietošanas ierobežojumi pēc līdzīga principa – nodokļu maksātājiem nav atļauts veikt skaidrā naudā darījumus, kuru summa pārsniedz 10 000 latu, un visus minētos darījumus, kuru summa pārsniedz 3 000 latu, ik mēnesi ir jādeklarē. Atbildība par skaidras naudas lietošanas ierobežojumu neievērošanu paredzēta Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā.

Atšķirībā no minētajām redakcijām likuma „Par nodokļiem un nodevām” 30.panta pirmajā un otrajā daļā 1997.gada 4.decembra redakcijā skaidri norādīta vienīgi robeža, sākot no kuras skaidrā naudā veiktie darījumi jādeklarē – 1 000 latu. Skaidras naudas lietošanas ierobežojuma augšējā robeža atsevišķi nav norādīta. Panta otrajā daļā uzreiz norādīta sankcija par to, ja darījumu summa pārsniedz 3 000 latu, taču atsevišķi nav skaidrā tekstā norādīts aizliegums veikt darījumus skaidrā naudā virs 3 000 latiem. Līdz ar to, iespējams, nodokļu maksātājam pietiekoši skaidri netika norādīts aizliegums, par kura pārkāpšanu paredzēta bargāka atbildība.

Taču, kā jau minēju iepriekš, šobrīd norma ir grozīta un spēkā esošajā normas redakcijā aizliegums skaidrā naudā veikt darījumus, kuru kopsumma pārsniedz 10 000 latu, noteikts pietiekami skaidri. Uzskatu, ka likumdevējs laika gaitā, normas nepietiekami saprotamo redakciju labojot un papildinot, ir atkal nonācis pie nepārprotamas aizlieguma norādīšanas.

Tāpat atsevišķi vēlos norādīt, ka diskutabla varētu būt likuma „Par nodokļiem un nodevām” (1997.gada 4.decembra redakcijā) 30.pantā nostiprinātā pieeja, ka skaidrā naudā veikto darījumu deklarēšanas termiņa nokavējums tika pielīdzināts darījuma nedeklarēšanai vispār, paredzot vienāda apmēra sodu. Arī šajā gadījumā tiesiskais regulējums šobrīd ir uzlabots. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā ar dažiem izņēmumiem atsevišķi izdalīta atbildība par skaidrā naudā veikto darījumu nedeklarēšanu, ja darījumu summa pārsniedz mēnesī 3 000 latus, bet nepārsniedz 10 000 latus, atbildība par darījuma veikšanu skaidrā naudā, ja darījuma summa pārsniedz maksimāli atļautos 10 000 latus, un atbildība par skaidrā naudā veikto darījumu deklarēšanu, pārkāpjot nodokļu normatīvajos aktos noteikto deklarāciju iesniegšanas termiņu.

Ar cieņu
Tiesībsargs

R.Apsītis